

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

راهنمای صادرکنندگان

و

مراحل اسنادی

شماره ثبت: ۵۵۰/۱۱۸ مورخ ۱۳۸۶/۲/۴

شرکت چاپ و نشر بازرگانی

وابسته به

موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی

سرشناسه	: وهاجی، عبدالحسین
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: راهنمای صادرکنندگان و مراحل اسنادی، شماره ثبت ۵۵۰/۱۱۸ مورخ ۱۳۸۶/۲/۲۴/شناسنامه پدیدآورندگان عبدالحسین وهاجی، رضا بنایی.
مشخصات نشر	: تهران: شرکت چاپ و نشر بازرگانی، ۱۳۸۶.
مشخصات ظاهری	: ن، ۴۱۷ ص.:جدوله.
شابک	: 978-964-468-131-8
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: صادرات و واردات -- قوانین و مقررات -- ایران.
موضوع	: گمرک -- قوانین و مقررات -- ایران.
موضوع	: تعرفه -- اصطلاح‌شناسی و رده‌بندی.
موضوع	: بازرگانی -- اصطلاحها و تعبیرها.
شناسه افزوده	: بنایی، رضا
شناسه افزوده	: شرکت چاپ و نشر بازرگانی
رده بندی کنگره	: ۲/۹۰۹/۷۰۷۲۲ KM۵
رده بندی دیویی	: ۳۲۳/۵۵۰۸۷
شماره کتابخانه ملی	: ۱۰۳۷۰۲۲

شابک: ۸ - ۱۳۱ - ۴۶۸ - ۹۷۸ - ۹۶۴

نام‌کتاب: راهنمای صادرکنندگان و مراحل اسنادی

شناسنامه پدیدآورندگان:

مؤلفین: عبدالحسین وهاجی و رضا بنایی

حروفچینی: فاطمه آبرون

اصلاح و صفحه‌آرایی: آذر سعیدلونیا

مقابله و نسخه‌برداری: اشرف اشجاری

طراح جلد: محبوبه اصغرپور

شناسنامه کتاب

چاپ اول: اردیبهشت ماه ۱۳۸۶

تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

لایتنوگرافی، چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر بازرگانی

ناشر: شرکت چاپ و نشر بازرگانی وابسته به مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی

نشانی: تهران، خیابان کارگر شمالی، بالاتر از بلوار کشاورز، شماره ۲۴۰ تلفن: ۶۶۹۳۹۳۲۹

پیشگفتار

بار دیگر توفیق دست داد تا ضمن بازنگری در کتاب «راهنمای صادرکنندگان و مراحل اسنادی» که چاپ اول آن در آبان ۱۳۷۴ انتشار یافت، این بار با مشارکت و همکاری مشترک استادان ارجمند آقایان عبدالحسین وهاجی و رضا بنایی، به عوض اصلاحات و ویرایش در نسخه مذکور، نسخه‌ای کامل، علمی و کاربردی‌تری تهیه و ارائه شود تا مورد استفاده دانشجویان، بازرگانان، کارشناسان و کلیه علاقه‌مندانی قرار گیرد که به اصول و قواعد مربوط به صادرات در حوزه مقرراتی و اجرایی بیش از پیش آشنا شوند.

این کتاب به گونه‌ای تنظیم شده که به عنوان یک مرجع همواره قابل استفاده باشد، بنابراین سعی شده از نقل مصوبات و بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌هایی که مرتباً تغییر می‌یابند احتراز شود، و یا بعضاً در صورت ذکر به ناپایداری و تغییر احتمالی آن‌ها تأکید شود، و خواننده را یادآوری نماید که به هر حال در هر زمان تصمیم به ورود در عرصه فعالیت صادراتی ناگزیر به مراجعه در دستیابی به اطلاعات همان روز است، ولی اصول همین است که در این کتاب یادآوری می‌شود. امید است انتشار این کتاب کمکی مؤثر برای خوانندگان و علاقه‌مندان در امر صادرات و به طور کلی تجارت خارجی باشد.

در پایان لازم است از مؤلفین محترم کتاب، آقایان عبدالحسین وهاجی و رضا بنایی و

همکاران شرکت چاپ و نشر بازرگانی که در به ثمر رسیدن این اثر نقش داشته‌اند، تشکر و قدردانی شود.

شرکت چاپ و نشر بازرگانی
وابسته به مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی

www.ketab.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
م	مقدمه
۱	قسمت اول - آشنایی با اصطلاحات گمرکی و بازرگانی
۱	۱- تعریف صادرات
۲	۲- صادرات قطعی
۳	۳- صادرات موقت
۴	۴- صادرات مجدد
۵	۵- کالای تجاری
۶	۶- نمونه‌های تجاری
۶	۷- نمونه‌های بی‌بهای تجاری
۸	۸- حقوق و عوارض صدور
۸	۹- پیمان ارزی
۹	۱۰- معافیت از پیمان ارزی
۱۳	۱۱- واریزنامه
۱۳	۱۲- کمیته دائمی نرخ گذاری
۱۴	۱۳- نرخ صادراتی

۱۴	بانک مجاز	۱۵
۱۵	کد اقتصادی	۱۶
۱۶	کارت بازرگانی	۱۶
۱۷	معافیت از کارت بازرگانی	۱۷
۱۸	کالای مجاز	۱۷
۱۹	کالای مشروط	۱۸
۲۰	کالای غیرمجاز	۱۹
۲۱	کالای ممنوع	۲۰
۲۲	کالای ممنوعه دولتی	۲۰
۲۳	مستثنیات کالای غیرمجاز	۲۰
۲۴	مستثنیات کالای مجاز	۲۱
۲۵	مستثنیات کالای مشروط	۲۱
۲۶	کالای مجاز مشروط	۲۲
۲۷	معافیت از ثبت سفارش در وزارت بازرگانی	۲۲
۲۸	معافیت از بیمه باربری	۲۲
۲۹	معافیت از الزام استفاده از نظام بانکی	۲۳
۳۰	اظهارنامه گمرکی	۲۳
۳۱	اظهارنامه کالا	۲۳
۳۲	محمولات فوری	۲۶
۳۳	کالای امدادی	۲۷
۳۴	فهرست کل بار	۲۷
۳۵	گواهی مبدأ	۲۸
۳۶	مراجع صلاحیت دار صدور گواهی مبدأ	۲۹
۳۷	قواعد مبدأ	۳۳
۳۸	قواعد مبدأ "نظام راجع به ساده و هماهنگ کردن روش های گمرکی"	۳۳
۳۹	قواعد مبدأ و نظام جهانی ترجیحات تجاری	۳۳
۴۰	منطقه آزاد	۳۴

۳۴	۴۱- منطقه آزاد تجاری
۳۴	۴۲- قلمرو گمرکی
۳۵	۴۳- سفارش خرید
۳۶	۴۴- سیاهه بازرگانی
۴۰	۴۵- پیش فاکتور
۴۲	۴۶- بارنامه
۵۴	۴۷- بیمه نامه
۵۴	۴۸- بیمه باربری
۵۴	۴۹- اسناد بیمه
۵۴	۵۰- پوشش بیمه ای تمام خطر
۵۵	۵۱- بیمه خسارت کلی
۵۵	۵۲- بیمه خطرات کلی
۵۵	۵۳- بیمه خطرات جزئی
۵۶	۵۴- عدل بندی
۵۸	۵۵- بسته بندی
۵۸	۵۶- گواهی بازرسی
۶۰	۵۷- گواهی صحی
۶۰	۵۸- گواهی خبره و آنالیز کالا
۶۰	۵۹- قبض انبار
۶۰	۶۰- ترخیصیه
۶۰	۶۱- برگ سبز
۶۱	۶۲- سند ترخیص
۶۳	۶۳- گواهی استاندارد
۶۳	۶۴- اعلامیه فروش ارز
۶۳	۶۵- اعتبار اسنادی
۶۴	۶۶- اعتبار اسنادی یک یا چند مرحله ای
۶۴	۶۷- اعتبار اسنادی گردان

۶۴	۶۸- اعتبار اسنادی تضمینی
۶۵	۶۹- اعتبار اسنادی اتکایی
۶۵	۷۰- اعتبار اسنادی قبولی
۶۶	۷۱- اعتبار اسنادی برگشت ناپذیر
۶۶	۷۲- اعتبار اسنادی برگشت پذیر
۶۶	۷۳- اعتبار اسنادی تأیید شده
۶۶	۷۴- اعتبار اسنادی صادراتی
۶۷	۷۵- بانک ابلغ کننده اعتبار
۶۷	۷۶- قبولی یا پذیرش
۶۷	۷۷- پیش پرداخت‌ها
۶۷	۷۸- مدت اعتبار (سررسید)
۶۸	۷۹- اسناد حمل
۶۸	۸۰- برات ارزی
۶۹	۸۱- برات ساده
۷۰	۸۲- برات اسنادی یا برات مستند
۷۰	۸۳- بروات وصولی
۷۰	۸۴- وصولی اسنادی
۷۱	۸۵- اشکال مختلف برات
۷۱	۸۶- ارز حاصل از صادرات غیرنفتی
۷۱	۸۷- مبادلات مرزی
۷۲	۸۸- مبادلات پایاپای مرزی (پله‌وری)
۷۲	۸۹- واردات ارزی
۷۲	۹۰- واردات در مقابل صادرات
۷۳	۹۱- واردات قبل از صادرات
۷۳	۹۲- واردات غیرارزی
۷۳	۹۳- گمرک
۷۴	۹۴- حقوق گمرکی

ز	فهرست مطالب
۷۵	۹۵- سود بازرگانی
۷۶	۹۶- عوارض
۷۷	۹۷- حق ثبت سفارش
۷۸	۹۸- هزینه‌های گمرکی
۸۰	۹۹- اظهار کالا به گمرک
۸۱	۱۰۰- روز اظهار
۸۱	۱۰۱- اظهار خلاف
۸۲	۱۰۲- تقلب تجاری
۸۲	۱۰۳- قاچاق گمرکی
۸۳	۱۰۴- اسناد خلاف واقع
۸۳	۱۰۵- اسناد نادرست
۸۴	۱۰۶- وزن قانونی
۸۴	۱۰۷- وزن کالا به حال و وضع عادی در گمرک
۸۴	۱۰۸- کالا به حال و وضع عادی
۸۵	۱۰۹- سپرده
۸۶	۱۱۰- تعهد قانونی
۸۶	۱۱۱- نظارت گمرکی
۸۶	۱۱۲- تشریفات گمرکی
۸۶	۱۱۳- تنظیم اظهارنامه
۸۷	۱۱۴- ترخیص کالا
۸۷	۱۱۵- ترخیص قطعی
۸۷	۱۱۶- مرور زمان
۸۸	۱۱۷- ضامن
۸۸	۱۱۸- تضمین
۸۸	۱۱۹- ضمانت
۸۸	۱۲۰- مرسولات پستی
۸۹	۱۲۱- مراسلات پستی

۸۹	۱۲۲ - امانات پستی
۸۹	۱۲۳ - گمرک خانه مبدأ
۸۹	۱۲۴ - گمرک خانه مقصد
۸۹	۱۲۵ - گمرک محل بارگیری
۹۰	۱۲۶ - چفت و بست
۹۰	۱۲۷ - سند
۹۰	۱۲۸ - حمل کننده
۹۰	۱۲۹ - دفترچه ATA
۹۱	۱۳۰ - کنوانسیون ATA
۹۱	۱۳۱ - دفترچه عبور گمرکی CPD
۹۱	۱۳۲ - دفترچه TIR
۹۲	۱۳۳ - حمل کننده
۹۲	۱۳۴ - محفظه (کانتینر)
۹۲	۱۳۵ - پالت
۹۳	۱۳۶ - تعرفه گمرکی
۹۳	۱۳۷ - تعرفه HS
۹۴	۱۳۸ - صورت برداری از موجودی کالا "انواتر"
۹۴	۱۳۹ - کارنه دویاساز
۹۵	۱۴۰ - تریپتیک
۹۶	۱۴۱ - دیپتیک
۹۶	۱۴۲ - ترانزیت خارجی
۹۷	۱۴۳ - ترانزیت داخلی
۹۸	۱۴۴ - اسناد مثبته گمرکی
۹۸	۱۴۵ - انبار اختصاصی
۹۹	۱۴۶ - کالای ضبطی
۱۰۰	۱۴۷ - کالای متروکه
۱۰۱	۱۴۸ - ارزش گمرکی

ط	فهرست مطالب
---	-------------

۱۰۱	۱۴۹ - اینکو ترمز ۲۰۰۰
۱۰۳	۱۵۰ - ارز
۱۰۳	۱۵۱ - ارز BTC
۱۰۳	۱۵۲ - ارز RCD
۱۰۴	۱۵۳ - ارز ECO
۱۰۴	۱۵۴ - ارز AMU
۱۰۴	۱۵۵ - ارز حساب مخصوص
۱۰۵	۱۵۶ - استرداد
۱۰۵	۱۵۷ - روش استرداد
۱۰۷	قسمت دوم - آشنایی با مقررات صادرات و واردات
۱۰۷	فصل اول - مقررات صادرات
۱۰۷	بخش اول - مقررات قانونی
۱۰۷	الف - قانون مقررات صادرات و واردات
۱۱۴	ب - از قانون برنامه سوم توسعه
۱۲۱	ج - از قانون بودجه سالانه
۱۲۳	د - از قانون تشویق صادرات و تولید
۱۲۷	ه - از قانون متمم بودجه سال ۱۳۵۰
۱۲۸	و - از قانون راجع به واگذاری معاملات ارزی به بانک ملی ایران
۱۲۹	ز - از قانون امور گمرکی مصوب خرداد ۱۳۵۰
۱۲۹	بخش دوم - مقررات آیین نامه‌ای
۱۲۹	الف - آیین نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات
۱۴۰	ب - از آیین نامه اجرایی قانون تشویق صادرات و تولید
۱۵۰	ج - از آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی مصوب فروردین ماه ۱۳۵۱
۱۵۱	فصل دوم - آشنایی با مقررات واردات
۱۵۱	بخش اول - مقررات قانونی
۱۵۱	الف - از قانون مقررات عمومی صادرات و واردات

۱۵۳	ب - از سایر قوانین
۱۵۹	ج - معافیت‌ها
۱۶۸	فصل سوم - آشنایی با مقررات صدور و ورود طلا و نقره
۱۷۰	فصل چهارم - مشوق‌های صادراتی
۱۷۳	اول - معافیت‌های گمرکی کالای صادراتی
۱۷۴	دوم - استفاده از بازپرداخت‌های گمرکی موسوم به استرداد
۱۸۰	سوم - معافیت یا تخفیف در پیمان ارزی
۱۸۱	چهارم - معافیت‌های مالیاتی
۱۸۲	پنجم - یارانه‌های صادراتی
۱۸۳	ششم - جوایز صادراتی
۱۸۴	هفتم - استفاده از روش واردات در مقابل صادرات
۱۸۴	هشتم - استفاده از روش واردات قبل از صادرات
۱۸۵	نهم - تسهیلات اعتباری به صادرکنندگان
۱۸۵	دهم - پیشگیری از وضع عوارض به صادرات
۱۸۶	یازدهم - وضع عوارض ویژه بر واردات با هدف تقویت سیاست‌های حمایتی از صادرات
۱۸۶	دوازدهم - ایجاد صندوق ضمانت صادرات به منظور تضمین درآمدهای صادراتی
۱۸۷	سیزدهم - اجازه ورود موقت لوازم بسته‌بندی برای کالای صادراتی
۱۹۱	چهاردهم - تخفیف در کرایه حمل کالاهای صادراتی با ناوگان حمل و نقل دولتی
۱۹۲	پانزدهم - خریداری ارزهای صادراتی به نرخ مناسب از صادرکنندگان
۱۹۳	شانزدهم - اجازه واگذاری امتیاز یا ارز صادراتی توسط صادرکنندگان به سایر اشخاص حائز شرایط برای واردات
۱۹۴	هفدهم - ایجاد زمینه مناسب برای عرضه واریزنامه‌ها در بورس اوراق بهادار
۱۹۴	هیجدهم - اجازه انعقاد قراردادهای موسوم به "بیع متقابل" برای ورود ماشین‌آلات و مواد اولیه و صدور کالا به منظور جبران بهای ماشین‌آلات و مواد اولیه

۱۹۵	نوزدهم - تسهیلات در ترخیص کالای صادراتی از گمرک
۱۹۶	بیستم - اکتفا به حداقل اسناد برای انجام تشریفات در تمام مراحل منتهی به خروج کالای صادراتی از کشور
۱۹۸	یست و یکم - ابهام زدایی و شفافیت بخشیدن به مقررات و ضوابط مربوط به صادرات
۱۹۹	بیست و دوم - ثبات بخشیدن به قوانین و مقررات و آیین‌نامه‌های مربوط در بخش صادرات
۲۰۰	بیست و سوم - تجهیز گمرکات موجود و ایجاد گمرکات جدید برای انجام خدمات و تشریفات صدور کالای صادراتی
۲۰۲	فصل پنجم - آشنایی با تعرفه‌های گمرکی و تقسیمات تعرفه‌ای
۲۰۶	فصل ششم - قواعد مبدأ و کاربرد آن در صادرات و واردات
۲۲۷	فصل هفتم - تشریفات مربوط به صادرات
۲۲۷	بخش اول - تشریفات قبل از گمرک
۲۶۱	بخش دوم - تشریفات گمرکی
۳۰۶	فصل هشتم - فهرست لغات و اصطلاحات خارجی مندرج در کتاب

مقدمه

داد و ستد کالا بین افراد بشر و جوامع مختلف از دیر باز تابع ضوابط و قواعد مشخصی بوده است، هر چند این ضوابط یا مقررات ممکن است بسیار ساده و ابتدایی بوده و شکل مدون و مکتوب نداشته باشد.

به مرور زمان، با رشد جوامع و رونق و توسعه هر چه بیشتر داد و ستد، شرایط و مقررات تجارت از اهمیت و اعتبار لازم برخوردار شد و دولت‌ها با توجه به سهل الوصول بودن درآمدهایی که از طریق ورود یا صدور کالا به دست می‌آمد، عمدتاً به خاطر کسب منافع، به تدوین و تصویب مقررات خاصی دست زدند که بعدها "رژیم تجاری" یا "نظام‌نامه تجارت" یا "اصول و قواعد تجارت" یا "مقررات صادرات و واردات" نامیده شد.

باید توجه داشت که منظور از تدوین این مقررات صرفاً ایجاد نظم و برقراری ضابطه در امر مبادلات خارجی یا کسب درآمدهای ارزی نیست، بلکه در مواردی کشورها به سبب حفظ مصالح جامعه، حمایت از حقوق مصرف‌کننده، پشتیبانی از صنایع نوپا، جلوگیری از رقابت‌های ناسالم و حفظ سطح اشتغال به این مقررات متوسل می‌شدند و در پاره‌ای از موارد نیز ملاحظات سیاسی را مدنظر داشتند.

با شکل‌گیری جوامع و تعیین مرزهای سیاسی، حقوق بر مال‌التجاره، قلمرو گسترده‌ای پیدا کرد و در سطح بین‌المللی قراردادهایی برای قانونمند کردن داد و ستد، جلوگیری از تبعیض‌های ناروا، خودداری از توسل به روش‌های غیر منصفانه تجاری، افراط در اعطای یارانه، جلوگیری از ایجاد موانع غیر تعرفه‌ای و ... منعقد شد.

در این کتاب - که برای راهنمایی بازرگانان مبتدی و افراد علاقه مند به مسائل بازرگانی (اعم از واردات یا صادرات) تهیه شده است - سعی بر این بوده تا مقررات صادرات و واردات - که تنظیم کننده فعالیت های بازرگانی خارجی در هر کشور است - با زبانی ساده برای خوانندگان تشریح شود و افرادی که مایل اند در این زمینه فعالیت نمایند ضمن آشنایی با اصطلاحات و مفاهیم متداول گمرکی و بازرگانی با نوع کالاهای قابل صدور یا ورود، ممنوعیت ها، محدودیت ها، انحصار ورود یا صدور کالا، اسناد و مدارک لازم برای ترخیص کالا، شرایط اخذ کارت بازرگانی، مقررات ارزی مربوط به صادرات، مشوق های صادراتی و... آشنا شوند.

رضا بنایی

عبدالحسین وهاجی